

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 24/02

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 30. októbra 2002 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa a zo sudcov Štefana Ogurčáka a Daniela Švábyho prerokoval prijatú sťažnosť RNDr. E. K., CSc., bytom v B., zastúpenej advokátkou JUDr. E. L., B., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 2/00 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 2/00 **p o r u š i l** právo RNDr. E. K., CSc., aby sa jej vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 2/00 **p r i k a z u j e** konať tak, aby vec bola čo najrýchlejšie meritórne prejednaná a rozhodnutá.

3. RNDr. E. K., CSc., **p r i z n á v a** primerané finančné zadost'učinenie v sume 70 000,-- Sk (slovom sedemdesiatisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Bratislava IV povinný jej vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Bratislava IV je povinný zaplatiť RNDr. E. K., CSc., trovy právneho zastúpenia v sume 1 200,-- Sk (slovom tisícdvisto slovenských korún) na účet jej právnej zástupkyne JUDr. E. L. č. 515 71 006/8080 vedený v HVB Slovakia, a. s., Bratislava do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 20. marca 2002 sp. zn. I. ÚS 24/02 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na konanie sťažnosť RNDr. E. K., CSc. (ďalej len „sťažovateľka“), v časti namietajúcej porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava IV (ďalej aj „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 2/00.

Z prijatej sťažnosti vyplýva, že podľa sťažovateľky zbytočné prietahy v uvedenom konaní okresného súdu nastali v období od 3. januára 2000 až do marca 2002, keď bol okresný súd nečinný, lebo neurobil žiaden procesný úkon smerujúci k vecnému skončeniu sporu, a to aj napriek tomu, že podľa sťažovateľky ide o skutkovo i právne jednoduchý prípad a že sťažovateľka vec viackrát urgovala a využila aj prostriedky nápravy podľa § 17 zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov.

Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd vydal rozhodnutie, ktorým vysloví porušenie základného práva sťažovateľky zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy v konaní vo veci vedenej na Okresnom súde Bratislava IV pod sp. zn. 19 C 2/00, ďalej navrhla, aby ústavný súd uložil okresnému súdu, aby ďalej nepokračoval v prietahoch, a prikázal mu vo veci rozhodnúť bez meškania a priznal sťažovateľke finančné zadosťučinenie v sume 200 000,--

Sk, pretože výsledkom uvedenej nečinnosti je to, že sťažovateľka po návrate zo študijného pobytu - na sviatky, dovolenku a pod. – sa už tri roky nemôže dostať do bytu, v ktorom mala súdom určené právo bývania až do doby, pokiaľ jej bývalý manžel nezabezpečí náhradný byt; tento jej byt nielenže nezabezpečil, ale sporný byt predal sám tretím osobám. Sťažovateľka žiadala priznať aj trovy právneho zastúpenia.

V rámci prípravy pojednávania sa na základe žiadosti ústavného súdu k opodstatnenosti prijatej sťažnosti (ďalej len „sťažnosť“) písomne vyjadrili obaja účastníci konania: Okresný súd Bratislava IV, zastúpený predsedníčkou JUDr. M. Č. listom z 21. mája 2002 sp. zn. Spr. 3201/2002 a sťažovateľka, zastúpená svojou právnou zástupkyňou, stanoviskom z 11. júna 2002.

Predsedníčka Okresného súdu Bratislava IV vo svojom vyjadrení uviedla, že konanie vedené pod sp. zn. 19 C 2/00 „vykazuje znaky prietahu v konaní. V štádiu prípravy na pojednávanie z príčin objektívnych (vysoký počet vecí nerozhodnutých, reštančných a práceneschopnosť zákonnej sudkyne) ale aj prietahov zapríčinených navrhovateľkou“. Podľa predsedníčky okresného súdu sťažovateľka mala prispieť k prietahom v konaní tým, že na opätovnú výzvu súdu až 9. januára 2002 upresnila adresu odporcu v 1. rade, dôkazy, na ktoré sa v návrhu odvolávala, zaslala až na opätovnú výzvu a súdny poplatok bol zaplatený tiež až na výzvu okresného súdu.

Predsedníčka okresného súdu netrvala na ústnom pojednávaní v predmetnej veci.

K vyjadreniu okresného súdu bolo 13. júna 2002 ústavnému súdu doručené stanovisko sťažovateľky, ktorá prostredníctvom svojej právnej zástupkyne uviedla, že adresu odporcu Ing. P. K. do žaloby uviedli podľa „skutočného evidenčného stavu, a to jednak jeho trvalý pobyt na adrese K. Adlera č. 1 a jednak jeho prechodný pobyt, síce neevidovaný, ale skutočný (faktický), (...), ktorý nepochybne trval ešte po dlhý čas r. 2000. Túto skutočnosť potvrdzuje policajný orgán tiež v závere r. 1999“. Takže - podľa názoru sťažovateľky - keby okresný súd vo veci konal hneď, nebol by vznikol problém s adresou. Aj napriek tomu ihneď po požiadavke okresného súdu 29. novembra 2001 oznámili novú adresu, preto je nevysvetliteľné, prečo adresu odporcu v 1. rade okresný súd zisťoval ešte

15. mája 2002, teda o pol roka po jej oznámení sťažovateľkou. Sťažovateľka ďalej uviedla, že dôkazy, ktoré okresný súd žiadal, označili takým spôsobom, že tieto mohli byť súdu ihneď dostupné – pod bodom I žalobného návrhu totiž uviedli číslo spisu sp. zn. 6 C 306/96, ktorý mal súd k dispozícii v spisovni. Kúpnu zmluvu nemali, čo súdu oznámili ešte 12. júla 2000, a súdny poplatok taktiež uhradili včas.

Sťažovateľka oznámila, že netrvá na tom, aby sa v predmetnej veci konalo ústne pojednávanie.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát predmetnú sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne podaných stanovísk účastníkov a obsahu dotknutého súdneho spisu.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania v predmetnej občianskoprávnej veci vedenej na Okresnom súde Bratislava IV pod sp. zn. 19 C 2/00:

Dňa 5. januára 2000 bol doručený okresnému súdu žalobný návrh sťažovateľky proti odporcovi v 1. rade Ing. P. K., odporcovi v 2. rade A. M. a odporcovi v 3. rade M. B. o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy o prevode dvojizbového bytu jej bývalým manželom tretím osobám a umožnenie jeho užívania sťažovateľke.

Dňa 23. marca 2000 prevzala právna zástupkyňa sťažovateľky prípis okresného súdu s výzvou, aby do 30 dní predložila rozsudok Okresného súdu Bratislava IV sp. zn. 6 C 306/96 a rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 12 Co 130/97.

Dňa 11. apríla 2000 právna zástupkyňa sťažovateľky reagovala na uvedenú výzvu okresného súdu, avšak súdu zaslala len fotokópiu rozsudku Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 12 Co 130/97 a oznámila, že požadovaný rozsudok okresného súdu nemá k dispozícii,

lebo jej mandantka sa nachádza mimo územia republiky. Okresnému súdu navrhla, aby si sám dal pripojiť spis pod sp. zn. 6 C 306/97.

Dňa 12. júla 2000 prevzala právna zástupkyňa sťažovateľky prípis okresného súdu, ktorým ju vyzýva, aby do 3 dní predložila kúpnu zmluvu z 15. októbra 1998 za účelom vyrubenia súdneho poplatku.

Dňa 14. júla 2000 právna zástupkyňa sťažovateľky oznámila okresnému súdu, že požadovanú kúpnu zmluvu nemá k dispozícii (jej mandantka nebola účastníčkou správneho konania), zároveň požiadala o urýchlené meritórne rozhodnutie pojednávanej veci pred okresným súdom.

Dňa 6. apríla 2001 požiadala konajúca sudkyňa právnu zástupkyňu sťažovateľky, aby v lehote 10 dní bol doplatený súdny poplatok vo výške 1 000,-- Sk. Táto výzva bola doručená právnej zástupkyňi sťažovateľky 11. apríla 2001.

Dňa 24. apríla 2001 právna zástupkyňa sťažovateľky doručila okresnému súdu doplatok súdneho poplatku .

Dňa 25. júla 2001 zaslal okresný súd žalobný návrh odporcom v 1., 2. a 3. rade, pričom zásielka pre Ing. P. K. sa okresnému súdu dňa 26. júla 2001 vrátila späť s tým, že adresát je neznámy.

Dňa 5. decembra 2001 prevzala právna zástupkyňa sťažovateľky prípis okresného súdu, v ktorom ju tento vyzýva, aby oznámila adresu bydliska odporcu v 1. rade Ing. P. K. z dôvodu, že na adrese uvedenej v návrhu je neznámy.

Dňa 9. januára 2002 právna zástupkyňa sťažovateľky oznámila okresnému súdu adresu odporcu v 1. rade, poznamenala, že príslušnosť Okresného súdu Bratislava IV je daná, pretože v čase podania žalobného návrhu odporca v 1. rade býval v obvode súdu Bratislava IV.

Dňa 23. mája 2002 zákonná sudkyňa dala pokyn kancelárii, aby v Centrálnej evidencii obyvateľstva bolo zistené, odkedy odporca v 1. rade býva na Žarnovickej ul. 1 v Bratislave.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd,

alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal (...).

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov (...).

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Pre splnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov sa splní až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (II. ÚS 26/95).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitnosť veci, správanie účastníka a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 3/00). Podľa týchto kritérií posudzoval ústavný súd aj predmetnú vec.

Ústavný súd je toho názoru, že predmetné občianskoprávne konanie vzhľadom na jeho predmet, skutkovú a právnu povahu sporu nemožno hodnotiť ako zložitú vec.

Pokiaľ ide o druhé kritérium, teda správanie navrhovateľky, ústavný súd na rozdiel od tvrdenia predsedníčky okresného súdu nezistil žiadnu skutočnosť, na základe ktorej by ho bolo možné považovať za také, ktoré by opodstatňovalo zbytočné prietahy v konaní. Námietky predsedníčky okresného súdu o istom podiele navrhovateľky na prietahoch v konaní nemožno akceptovať jednak z dôvodu, že navrhovateľka prostredníctvom svojej právnej zástupkyne postupovala vždy v intenciách pokynov okresného súdu, v podstate riadne a včas plnila výzvy konajúcej sudkyne, pričom na strane druhej nezaplatením súdneho poplatku v plnej výške síce mohlo dôjsť k prietahom v konaní, tieto však za daných okolností nemuseli mať charakter zbytočných prietahov, pokiaľ by okresný súd pristúpil včas k opatreniam na odstránenie tohto nedostatku.

Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci, pritom zbytočné prietahy v konaní posudzoval ako celok s prihliadnutím na všetky okolnosti daného prípadu.

Podľa právneho názoru ústavného súdu vysloveného v skorších rozhodnutiach (napr. I. ÚS 47/96, I. ÚS 92/97, II. ÚS 41/97) prietahy v konaní, ktoré možno pripísať správaniu účastníka konania, nevyklučujú zodpovednosť orgánu, ktorý vo veci koná, a to najmä v prípadoch, ak o právach účastníka konania rozhoduje dlhšie, než je primerané podľa povahy veci, alebo ak ide o zbytočný prietah zapríčinený i nesprávnym postupom súdu.

Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že v predmetnej občianskoprávnej veci súdne konanie, ktoré sa na okresnom súde začalo 5. januára 2000, trvá doposiaľ už takmer 32 mesiacov, a to nielen bez rozhodnutia vo veci samej, ale aj bez pojednávania alebo iného úkonu smerujúceho k meritórnemu pojednávaniu a rozhodnutiu veci. Tento stav podľa zistenia ústavného súdu trvá doposiaľ napriek tomu, že podpredsedníčka okresného súdu sa vo svojom liste z 27. februára 2001 č. Spr. 2019/2001 ospravedlnila sťažovateľke za prietahy v danom konaní a uistila sťažovateľku, že vo veci bude zjednaná náprava.

K otázke vzťahu nedostatkov návrhu a práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd už uviedol, že s týmto právom je málo zlučiteľný taký postup, ktorého výsledkom je, že až po dlhom období, v danom prípade až po 15 mesiacoch od začatia konania, súd pristupuje k zaslaniu výzvy navrhovateľke, aby doplatila súdny poplatok, alebo až po takmer 18 mesiacoch od začatia konania zasiela okresný súd odporcom žalobný návrh na vyjadrenie, teda vykonáva úkony, ktoré svojou povahou patria k úkonom vykonávaným spravidla na začiatku občianskeho súdneho konania (mutatis mutandis I. ÚS 21/00). Ústavný súd konštatuje, že v štádiu prípravy na pojednávanie došlo k dlhodobej nečinnosti okresného súdu a k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Uvedený postup okresného súdu nemôže odôvodniť ani tvrdenie predsedníčky okresného súdu, že k prietahom došlo aj z objektívnych príčin, a to pre „vysoký počet vecí nerozhodnutých, reštančných a práceneschopnosť zákonnej sudkyne“.

Podľa názoru ústavného súdu nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohlo len dočasne ospravedlniť vzniknuté prietahy, a to len v tom prípade, že sa za tým účelom prijali včas a adekvátne opatrenia (mutatis mutandis I. ÚS 39/00, I. ÚS 55/02). Okresný súd vo svojom stanovisku neuviedol žiadne konkrétne skutočnosti, na základe ktorých by bolo možné usudzovať, že v danej veci ide o takýto prípad.

Ústavný súd už tiež vyslovil, že je vecou štátu a organizácie práce súdov, aby za situácie, ak tomu nebráni žiadna zákonná prekážka, nedochádzalo k zbytočným prietahom v konaní. Uplatnenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov nemôže byť zmarené len preto, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov súdu na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty (II. ÚS 52/99).

Povahu objektívnych príčin možno priznať právnym udalostiam, ale uplatnenie ústavou zaručeného práva sa nemôže zmariť nenáležitým správaním štátnych orgánov, ktoré v mene štátu zabezpečujú uplatnenie práv zaručených ústavou (II. ÚS 64/97).

V právnom štáte, v ktorom sú ako neoddeliteľné súčasti okrem iných stelesnené také princípy, ako sú právna istota a spravodlivosť (princíp materiálneho právneho štátu, čo možno spoľahlivo vyvodiť z čl. 1 ústavy), sa osobitný dôraz kladie na ochranu tých práv, ktoré sú predmetom jej úpravy. Povinnosťou všetkých štátnych orgánov je zabezpečiť reálnu možnosť ich uplatnenia tými subjektmi, ktorým boli priznané (I. ÚS 10/98).

Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd zistil, že v predmetnom konaní boli porušené práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, tak ako mu ho garantuje čl. 48 ods. 2 ústavy.

V dôsledku konštatovania zbytočných prietahov v predmetnej veci ústavný súd považoval za potrebné v zmysle ustanovenia § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde prikázať okresnému súdu konať v súlade s príslušnými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) upravujúcimi priebeh konania, tak aby nedochádzalo k porušovaniu práva garantovaného čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na spravodlivý proces. Podľa § 100 ods. 1 OSP len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Podľa § 6 OSP v konaní postupuje súd v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná.

Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa ods. 5 citovaného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti uplatnila aj nárok na priznanie nemajetkovej ujmy vo výške 200 000,-- Sk. Súčasne požiadala o náhradu trov konania, ktoré dodatočne vyčíslila celkove sumou 1 200,-- Sk.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia zdôvodnila sťažovateľka tým, že „výsledkom uvedenej nečinnosti je to, že navrhovateľka po návrate zo študijného pobytu -

na sviatky, či dovolenku a pod. - sa už tri roky nemôže dostať do bytu“, v ktorom mala Okresným súdom Bratislava IV určené právo bývania, a to rozsudkom sp. zn. 6 C 306/96, ktorý nadobudol právoplatnosť 7. januára 1998.

Pri rozhodovaní o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal ústavný súd z ustanovenia § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde a s prihliadnutím na všetky okolnosti zakladajúce porušenie namietaného práva vrátane významu predmetu sporu pre sťažovateľku uznal podľa zásad spravodlivosti za odôvodnené priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 70 000,-- Sk.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Právna zástupkyňa sťažovateľky uplatnila náhradu trov právneho zastúpenia sumou 1 200,-- Sk. Ústavný súd zistil, že vyčíslená suma trov právneho zastúpenia je primeraná a neodporuje právnym predpisom.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. októbra 2002